

των είναι πεπλατυσμένοι φέρει ἀποτύπωμα πλέγματος⁷.

Ἐκ τῶν τάφων ἄλλοι ἦσαν μεμονωμένοι ταφῆς, εἰς ἄλλους δὲ εὐρέθησαν καὶ πλείονες τοῦ ἐνὸς νεκροί⁸. Εἰς τοὺς δευτέρους τούτους τάφους κάτωθεν τῆς πλακῶς διαπέδου, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκειτο πάντοτε εἰς μόνος νεκρός, ὑπῆρχε κενὸς χώρος (Πί ν. 333 γ), δημιουργούμενος μᾶλλον κατὰ τὴν δευτέραν ταφήν, εἰς τὸν ὅποιον, ὡς ἐν ὀστεοφυλακείῳ, ἐναπετίθεντο τὰ ὀστέα τῶν προηγουμένων νεκρῶν ὁμοῦ μετὰ τῶν κτερισμάτων αὐτῶν⁹. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι ὅτι πάντες οἱ διάφοροι τάφοι εὐρίσκονται εἰς τὰ ἄκρα τοῦ νεκροταφείου καὶ πλησίον τοῦ ἀναλημματικοῦ τοίχου, πρὸς τὸν ὅποιον σχεδὸν συνωστίζονται (δρα Σ χ ε δ ι ο ν καὶ Πί ν. 333 δ).

Τὰ κτερίσματα ἐντὸς τῶν τάφων ἦσαν πενιχρά. Εἰς τοὺς μεγάλους ἀτομικοὺς τάφους ὑπῆρχε συνήθως μαρμάρινον σκεδὸς πρὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ (Πί ν. 331 α)· τὸ δεύτερον κτερίσμα, ἐὰν ὑπῆρχεν, ἐτίθετο παρὰ τοὺς πόδας τούτου. Σπάνια ὑπῆρξαν ἐνταῦθα τὰ πήλινα ἀγγεῖα ὡς κτερίσματα· καὶ τὰ ἐλάχιστα εὐρεθέντα ἦσαν ἄνευ διακοσμῆσεως. Εἰς ἓνα μόνον τάφον, ὁμαδικόν, εὐρέθη μαρμάρινον εἰδῶλιον ὕψους 0,15 μ. Σύνηθες ὅμως κτερίσμα, τοῦ ὁποίου δὲν ἔστερουντο σχεδὸν μὴδὲ οἱ πτωχότεροι τῶν τάφων, ἦσαν αἱ λεπίδες ὀψιανοῦ.

Περὶ τὰ 100 μ. βορείως τοῦ νεκροταφείου ἀνεκαλύφθη συστάς τεσσάρων τάφων - λάκκων ἐντὸς τοῦ φυσικοῦ μαλακοῦ βράχου πενιχρῶν τὴν τε κατασκευὴν καὶ τὰ κτερίσματα.

2. Λάκκουδες

Ἐνταῦθα ἐκ τῶν εἰκοσι πέντε τάφων τοῦ νεκροταφείου μόνον ἕξ δὲν εἶχον κατασκαφὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοκαπήλων. Ἐκ τούτων δὲ δύο εὐρέθησαν ἀκτέριστοι. Γενικῶς οἱ τάφοι ἐνταῦθα εἶναι τῆς αὐτῆς κατασκευῆς ἄν και κάπως ἀμελεστεράς. Δὲν παρετηρήθη ἐδῶ ἡ φροντίς τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, οὐδὲ ἀναλημματικοὶ τοῖχοι περὶ τοῦ νεκροταφείου. Ἡ ἐλαχίστη δὲ ἐπιχώσις καὶ ἡ καταστροφή τοῦ πλείστου τῶν τάφων ὑπὸ τῶν ἀρχαιοκαπήλων δὲν ἐπέτρεψαν περισσοτέρας παρατηρήσεις, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὄλην ἀρχικὴν ἐμφάνισιν τοῦ νεκροταφείου. Αἱ πλάκες τῶν τάφων εἶναι ἀσβεστολιθικαὶ καὶ παρουσιάζουν ἀρκετὰς ἀνωμαλίας εἰς τὰς ἐπιφανείας των. Ὁ νεκρὸς εἰς τὴν γνωστὴν συνεσταλμένην στάσιν, κεῖται ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου ἄνευ μεσολαβῆσεως πλα-

κῶς μετὰ τοῦ καὶ τοῦ διαπέδου (Πί ν. 334 β).

Ἄξιον σημειώσεως ἐνταῦθα εἶναι τὸ γεγονός ὅτι οὐδὲν μαρμάρινον κτερίσμα εὐρέθη. Τουναντίον εὐρέθησαν ἀρκετὰ πήλινα ἀγγεῖα (πυξίδες, κρατηρίσκοι μετὰ τεσσάρων ἀποφύσεων καὶ κωνικοῦ ποδός), τὰ πλείστα τῶν ὁποίων φέρουν ἐγχάρακτον διακόσμῃσιν ἐξ εὐθυγράμμων σχημάτων. Εὐρέθησαν ἐπίσης ὀστεινὸν πινακίδιον, λεπίδες ὀψιανοῦ καὶ λίθιναι ψήφοι ὄρων.

Περὶ τὰ 200 μ. ΝΑ τοῦ νεκροταφείου τούτου εὐρέθη μικρὰ συστάς τάφων, οἱ ὅποιοι εἶχον ὑποστῆ ἀρκετὴν βλάβην εἴτε ἐκ τῆς καλλιτεργίας εἴτε ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλων, εἰς παλαιότεραν ἐποχὴν.

ΧΡΙΣΤΟΣ ΝΤΟΥΜΑΣ

*

Ν Α Ξ Ο Σ

Εἰς τὴν Νάξον συνεχίσθη διὰ τοῦ ὑπογράφοντος ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν μυκηναϊκὴν πόλιν καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου τῶν Ἀπλωμάτων.

Α'. Εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως ἀπεκαλύφθησαν οἰκῆματα οὐχὶ πλήρως ἀνασκαφέντα, ἅτινα ἤλθον εἰς φῶς τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἐρεῦνας τοῦ 1959 (Βλ. ΠΑΕ 1959, σ. καὶ τὸ Ἔργον τῆς ΑΕ, 1959 σ. 228-9). Ἐν ἐκ τούτων, τὸ ἀριστερῶν, ὑπέρεκειται τοῦ ἑτέρου. Ὑψηλότερον αὐτῶν εὐρίσκεται τοῖχος καὶ ὄστρακα τῶν πρωτογεωμετρικῶν καὶ τῶν γεωμετρικῶν χρόνων.

Εἰς τὴν ἐρευνηθεῖσαν περιορισμένην ἔκτασιν δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχουν παλαιότερα οἰκοδομήματα ὑπὸ τὰς μυκηναϊκὰς οἰκίας. Εἰς τὰ ὑπ' αὐτὰς ὅμως στρώματα ἄμμου καὶ χαλίκων ἀνευρέθησαν καὶ μινύεια ὄστρακα. Λόγῳ τῆς μεγάλης ἐπιχώσεως (Πί ν. 340 β), ἡ ἀνασκαφὴ προχωρεῖ μὲ βραδὺν ρυθμόν, τὰ δὲ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῆς ἀναφανόμενα ἐρείπια εὐρίσκονται χαμηλότερον τῆς στάθμης τῆς θαλάσσης, μεταβαλλομένης σχεδὸν οὕτω τῆς ἐρεύνης εἰς ὑποβρύχιον.

Τὰ ἄφθονα μυκηναϊκὰ ὄστρακα χρονολογοῦν τὰς οἰκίας ἐντὸς τῆς ΥΕ III ἐποχῆς.

Εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου τῶν Ἀπλωμάτων, ἔνθα κατὰ τὸ 1960 εἶχεν εὐρεθῆ πληθὸς γεωμετρικῶν καὶ ἀρχαϊκῶν τεμαχίων ἀγγείων, προερχομένων ἐκ τάφων, καταστραφέντων κατὰ μέγα μέρος ἀπὸ τῆς εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον ἰδρυθείσης συνοικίας ὕστεροελληνικῶν καὶ ρωμαϊκῶν χρόνων, εὐρέθησαν καὶ κατὰ τὸ 1961 ὅμοια τεμάχια, πλουτίζοντα σημαντικῶς τὴν εἰκόνα τῆς Ναξιακῆς κεραμικῆς (Βλ. Ἔργον τῆς ΑΕ, 1960 σ. 185-192, 1961 σ. 199-202).

7. Τσοῦντα, ἑ.ἀ. 182, ἐνθα καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

8. Τσοῦντα ἑ.ἀ. 143-144, CIA, 217.

9. Τσοῦντα ἑ.ἀ. 145.

Ἐνδιαφέροντα εἶναι καὶ τὰ οἰκοδομήματα τῆς μεταγενεστέρως συνοικίας, ἥτις κατέστρεψε τὴν ἀρχαϊκὴν νεκρόπολιν. Τὸ δάπεδον χώρου τινὸς ἐνὸς ἐκ τῶν κτηρίων τούτων εὐρέθῃ ἐστρωμένον διὰ μωσαϊκῆς διακοσμῆσεως πλήρως σχεδὸν διατηρουμένης (Π i v. 340α). Τὸν μεσαῖον ρομβοειδῆ χῶρον κοσμεῖ θαλασσία σκηνή ἥτοι Νύμφη φερόμενη ἐπὶ κήτους, ἐνῶ δύο ἰχθύες χαρακτηρίζουν περαιτέρω τὴν θάλασσαν. Κυανοῦν - πράσινον ἱμάτιον καλύπτει τὸν κορμὸν τῆς Νύμφης ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ κάτω. Τὸ κῆτος εἶναι βίσων ταῦρος. Ὁ ἀνασκάπτων λόγῳ τῆς θαλασσίας προφανῶς φύσεως τοῦ θηρίου, θεωρεῖ ἀμφίβολον ὅτι πρόκειται περὶ μυθολογικῆς σκηνῆς συγκεκριμένης.

Εἰς παρακείμενον δωμάτιον, δι' ἀκοσμήτου μωσαϊκοῦ ἐστρωμένου, διετηρήθησαν ἰχνη τοιχογραφιῶν, μὲ ὄλοσώμους κατὰ μέτωπον ἱσταμένας καὶ πλουσίως ἐνδεδυμένας μορφάς, σφζομένας κατὰ τὸ κατώτατον μόνον μέρος.

Τοιχογραφίαι καὶ μωσαϊκὰ δύνανται νὰ χρονολογηθοῦν εἰς τὸν 4ον περίπου μ. Χ. αἰ., δὲν ἀνήκουν δὲ ἀσφαλῶς εἰς χριστιανικὸν οἰκοδόμημα. Ἴσως εἶναι τοῦτο θρησκευτικῆς ὀργανώσεως ἑθνικοῦ χαρακτῆρος ἱδρυμα.

N.M. KONTOLAEDN

*

EXCAVATIONS IN KEA (1961)

A campaign of excavation was conducted in the island of Kea, between June 7 and August 8, 1961, by an archaeological expedition of the University of Cincinnati, acting under the authority of the Greek Archaeological Service and under the auspices of the American School of Classical Studies at Athens. Digging began on June 12 and was suspended on July 22, the remaining days being devoted to study of the objects found. The staff comprised J. L. Caskey, Field Director, Mrs. Caskey, Mr. and Mrs. William Kittredge, Lloyd Cotsen, Architect, Mrs. A. Bikaki, Miss E. Milburn, Philip Auerbach, and Eric Carlson. Dimitrios Papaioannou of Corinth was foreman. Four experienced workmen from Corinth and Myloi were employed, in addition to 27 local men and boys. Sotirios Maras of Corinth, on leave from military service, mended pottery for three weeks in July.

We would express cordial thanks to many people who assisted us in the work : especially to the Archaeological Service, the Ephor of the Cyclades, and the Epimelete Mr. Chr.

Doumas, who was on hand during a part of the campaign ; to the Michalinos Co. for valuable facilities ; to Mr. V. Psyllas, President of the Community of Korissia ; and to the American School at Athens. The excavation was financed by the Archaeological Research Fund of the University of Cincinnati, to which contributions were made by private persons, the American Philosophical Society, and the Wenner - Gren Foundation.

Principal attention was given to the site of an ancient settlement on the promontory of Agia Irini in the great natural harbor of Agios Nikolaos, opposite the village of Vourkari (Pl. 337 c). This site had been tested by the digging of exploratory trenches in 1960. Investigation was also continued this year on a small scale at the earlier site on Cape Kephala some two kilometers away on the north coast.

At Agia Irini (see Plan 1) the remains of the settlement were examined in three principal areas, each of some 250 square meters, and the course of the fortification wall was followed in a series of pits and trenches. These excavations confirmed the belief that the site was inhabited at least as early as the Middle Bronze Age ; that the settlement reached an important stage of development in the early part of the Late Bronze Age (L.M.I - II, L.H. I - II), when it was in contact with Minoan Crete, the other islands, and the mainland ; and that it was rebuilt in the period corresponding with Late Helladic III after suffering destruction by earthquake on one or more occasions. Traces of activity in Classical Greek times and in the late Roman period were also observed.

A row of very large stones, some of which lie under water in the west side of the peninsula, was noted in 1960. Further excavation, supervised by Mr. Kittredge, has cleared a part of this wall, which is now seen to be built in the Cyclopean style, some 2 m. thick. Only the lower courses are now in place ; they served as retaining walls and as foundations for the fortifications. This massive construction follows the contour of the hill in a manner suggesting that the bays on either side of the headland were deeper in ancient times than now, leaving only a narrow causeway at the northern end. Big stones found just there may belong to a tower or gate.

Νάξος: α. Μωσαϊκόν δάπεδον, β. Τμήμα τῶν ἀποκαλυφθεισῶν μυκηναϊκῶν οἰκιῶν

ΝΙΚ. ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ